

Uppdaterad version 25-04-28

Bakgrund

I Schweiz pågår två oberoende processer kring legalisering av cannabis: de regionala pilotprojekten och ett nationellt förslag om legalisering på federal nivå. Den sistnämnda processen kommer inte att invänta resultaten från pilotprojekten.

Legaliseringsprocessen i parlamentet påbörjades 2021 och man räknar med att ett eventuellt beslut kan träda i kraft någon gång mellan 2027-2029.

Pilotprojekt

Sedan början av 2023 har Schweiz, till dags dato, rullat ut sju pilotprojekt för försäljning av cannabis för så kallat rekreativt bruk, vilka är godkända att pågå mellan maj 2021 och maj 2031. Projekten har kantats av utmaningar kopplat till urval av grupper och det har tagit längre tid än beräknat att få igång försäljningen, men nu pågår sju projekt i sex olika kantonen och en första delrapport har publicerats.

Att projekten genomförs sker förstås inte i något vakuum, utan har föregåtts av en rad diskussioner, folkomröstningar och beslut kring landets narkotikapolitik under trettio års tid. De senaste åren har dock den allmänna opinionen blivit allt mer liberal och en undersökning från 2021 visar att omkring 70 procent av befolkningen stöder en liberalisering av cannabislagstiftningen, att jämföra med 58 procent tre år tidigare.

Med pilotprojekten vill man studera hur en reglerad försäljning av cannabis kan påverka den psykiska hälsan och konsumtionsmönstren hos dem som redan är regelbundna cannabisanvändare. Däremot är man från myndigheternas sida tydliga med att man vill motverka en ökning av konsumtionen. Som Barbara Broers, vice president för den federala kommissionen för beroendefrågor sammanfattar det: "It is important that people have access to controlled and regulated products, but we are proposing to ban advertising and to have plain packaging, as with cigarettes in some countries."¹

Genom pilotprojekten vill landet testa olika vägar för en möjlig reglerad marknad och de sju projekten är därför utformade på olika sätt – från hemodling till försäljning via apotek eller butiker i samarbete med cannabisbolag. Alla försök kommer att studeras och utvärderas, men studierna sker på olika sätt och med skilda metoder. Ett par av projekten genomför randomiserade studier, med jämförelsegrupper, medan de flesta bygger sina studier på "observationer".

¹ <https://www.euronews.com/health/2023/03/30/some-switzerland-residents-can-now-legally-buy-recreational-cannabis-in-pharmacies>

Att försöken genomförs inom ramen för vetenskapliga studier är också ett argument för att inte kringgå FN:s narkotikakonvention, som tillåter användning för medicinska och vetenskapliga ändamål. Detsamma gäller för EU:s reglering. Dock var det knappast intentionen med FN:s eller EU:s öppning för vetenskapliga ändamål att genomföra studier med syfte att skapa en legal marknad för försäljning för rekreationsbruk.

Ända sedan Schweiz introducerade legal heroinförskrivning på 1990-talet har de tagit små steg i en riktning mot avkriminalisering av narkotika och legalisering av cannabis. Man framhåller också att man lärt sig av de länder som infört legalisering – Kanada, Uruguay och ett antal delstater i USA. Länder som enligt FN (INCB:s rapport 2022²) inte heller når upp till de mål de satte med sin legalisering. Istället visar data att legaliseringen lett till en ökad konsumtion och ökade skadeverkningar. Önskan om en minskad gängbrottslighet har heller inte infriats och även om den illegala marknaden minskat i omfång är nu den totala marknaden, som består av både en illegal och en legal marknad, betydligt större än innan legaliseringen.

I Schweiz beskriver man hur man dragit lärdom av detta och genom pilotprojekten vill pröva andra vägar än de länder som hittills legaliserat. Som Mark Walter, professor i psykiatri vid Basel University uttrycker det: "Switzerland has gone in a different direction, and of course I prefer that as a scientist because the idea would be that studies be done first to get certain results, and design specific regulatory models based on these results."³

Tanken är helt enkelt att testa en legalisering i verklig miljö, med verkliga användare, för att utvärdera eventuella problem och utmaningar med olika modeller; hur produktions- och distributionskedjan ska se ut, hur användningen påverkas och huruvida en legal försäljning kan minska kriminalitet. Men frågan är vilka beslut som ledde fram till Schweiz pågående pilotprojekt?

Landets politiska struktur

Schweiz är en federal republik, en förbundsstat, med 26 kantoner (delstater). Landet styrs alltid av en samlingsregering som utgörs av de fyra största partierna – varav det högnationalistiska partiet SVP varit största parti sedan 20 år tillbaka. Centralmakten är dock svag, då makten främst ligger i kantonerna som har egna grundlagar och lagstiftande organ. Det finns en förbundsrepublik och en förbunds församling, med två kammare – ständerrådet och nationalrådet. Domstolar finns på federal, kantonal och lokal nivå.

Schweiz tillämpar direktdemokrati på alla nivåer genom möjligheten att initiera så kallade folkinitiativ, som kan tvinga fram en folkomröstning. Folkomröstningar kan även riva upp regeringsbeslut. Om ett initiativ lämnas in har man 18 månader på sig att samla in minst 100 000 giltiga namnunderskrifter. För att omröstningen ska genomföras måste dock initiativet vara förenligt med internationell rätt och FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna.

² <https://www.incb.org/incb/en/news/AR2022/incb-2022-annual-report-availability-supplement-and-precursors-report-launched.html>

³ <https://www.euronews.com/health/2023/03/30/some-switzerland-residents-can-now-legally-buy-recreational-cannabis-in-pharmacies>

Trots att landet är en hub för många internationella organisationer blev Schweiz medlem i FN först 2002, efter en folkomröstning där ja-sidan segrade med knapp marginal. Landet har en politisk och militär neutralitet och är inte medlemmar i EU. Däremot är de numera en del av Schengenområdet genom associerat medlemskap.⁴

Nuvarande narkotikasituation

Schweiz har sedan många år en av de högsta konsumtionsnivåerna i Europa av cannabis bland unga (15–24 år). Den senaste undersökningen, som genomfördes 2016, visade att omkring en tredjedel av befolkningen (15–64 år) hade använt cannabis någon gång. 7,7 procent hade använt cannabis det senaste året och 4 procent den senaste månaden, vilket motsvarar cirka 290 000 personer. Bland dessa hade de flesta antingen använt 1–3 gånger eller 20 gånger eller mer. Cannabisanvändning den senaste månaden var vanligare bland män (5,7 procent) än bland kvinnor (2,2 procent) och en mer frekvent användning var högst i åldersgruppen 15–24 år.⁵ Mätningar har även genomförts av ungdomar 14–15 år sedan 1994 och framåt med en tätare frekvens. Där hade 14 procent testat cannabis någon gång 1994 och i den senaste mätningen, 2022, var siffran nästan densamma; 14,5 procent. Däremellan var dock prevalensen betydligt högre, kring 20–25 procent, med en topp på 35 procent år 2002. Andelen 14–15-åringar som använt cannabis minst en gång per månad har sjunkit från första mätningen 2006, då andelen var 9,9 procent till 4,5 procent 2022.⁶

Det finns statistik tillbaka till 2002 och sedan dess har mätningar genomförts vart femte år. 2002 var månadsprevalensen (15–64 år) 3,2 procent, 2007 var den 2,7 procent, 2012 låg den på 2,9 procent och, som redovisats ovan, var den i mätningen 2017 4,0 procent. Högst användning har befolkningen i kantonerna Vaud, Basel-Stadt, Appenzell Ausserrhoden samt Genève där 5,2–5,6 procent av befolkningen använt cannabis minst en gång den senaste månaden. Även Zürich, Bern och Valais ligger högt.⁷

2022 genomfördes studien "Survey on recreational drug use behavior", som beskriver konsumtionsmönstren hos så kallade rekreationsanvändare. En grupp som enligt studien knappast nås av stödinsatser för beroende. Studien visar dock att många upplever olika former av negativa effekter i form av skador eller annan problematik kopplat till sin användning. Som väntat är alkohol, tobak och cannabis de vanligaste använda substanserna, men omkring hälften av deltagarna i studien har även använt kokain, amfetamin, bensodiazepiner och/eller opioidbaserade läkemedel vid minst tre tillfällen de senaste 30 dagarna. Läkemedelsanvändningen är hög, framförallt bland unga upp till 18 år.⁸

I november 2023 genomförde Schweiz folkhälsomyndighet *Federal Office of Public Health*, FOPH, ett runda-bords-samtal för att diskutera användningen av kokain, där omkring 60 representanter från olika städer och organisationer deltog för att utbyta erfarenheter och goda exempel. Resultatet

⁴ <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/europa/schweiz/>

⁵ <https://www.suchtschweiz.ch/publication/suchtmonitoring-schweiz-konsum-von-alkohol-tabak-und-illegalen-drogen-in-der-schweiz-im-jahr-2016/>

⁶ <https://ind.obsan.admin.ch/en/indicator/monam/cannabis-consumption-age-14-15>

⁷ <https://ind.obsan.admin.ch/en/indicator/monam/cannabis-consumption-age-15-64>

⁸ <https://www.infodrog.ch/de/>

sammanfattades i en rapport som pekar på stora utmaningar i flera kantoner vad gäller kokainanvändningen. Konsumtionen ökar i hela landet och från flera håll beskrivs hur resurser saknas för att både förebygga och ge det stöd och behandling som skulle behövas.⁹

FOPH stöder kantonerna samt andra samhällsaktörer att utveckla och implementera förebyggande insatser och insatser för tidig upptäckt, men även behandling av missbruksproblem. De skriver dock själva att deras fokus ligger på tidig upptäckt och tidiga insatser hos ungdomar och unga vuxna som befinner sig i riskzonen att utveckla problem.

På FOPH:s egen hemsida beskrivs hälsoriskerna med cannabis, där FOPH skriver att en frekvent användning av stora mängder under en längre tid är särskilt problematiskt, men att den riskgruppen i landet är relativt liten, färre än 100 000 personer. De skriver även att det – på grund av att cannabis är en illegal drog – inte genomförs några kvalitetskontroller av THC-halten och att användare därmed kan exponeras för risker som de inte är medvetna om. Där står också att cannabis som köps på den illegala marknaden kan innehålla bekämpningsmedel, tungmetaller och mögel som kan vara hälsofarliga.¹⁰ Annan problematik som kan kopplas även till så kallat rekreationell användning lyfts inte fram.

De fyra pelarnas politik

Under 1970-80-talet ökade antalet dödliga överdoser i Schweiz mångfalt. I ett försök att kontrollera droganvändningen infördes 1987 en zon i Zürich där användning var tillåten. Platsen var Platzpitz Park, eller "Needle Park" som den kom att kallas då den utvecklades till en samlingsplats för heroinister. Försöket var misslyckat och utvecklingen skenade åt fel håll. Som ett svar på den rådande situationen drev dåvarande inrikesminister Ruth Dreifuss igenom en politik med skadereducerande åtgärder som sprututbytesprogram, utbyggnad av substitutionsbehandling och införandet av heroinassisterad behandling 1994. Programmet pågår än idag och utgör en del av de så kallade "fyra pelare" som den schweiziska narkotikapolitiken bygger på. En modell som inkluderar förebyggande arbete, behandling, skadereduktion och rättsliga åtgärder för att begränsa tillgängligheten.¹¹

1990-talets initiativ blev ett paradigmskifte i landets narkotikapolitik och även om de fyra pelarna innehåller både förebyggande och tillgänglighetsbegränsade insatser finns ett stort fokus på de skadereducerande åtgärderna. För att minska antalet fall av överdoser och spridningen av HIV öppnades center med konsumtionsrum, sprututbyte och rådgivning – vilka fortfarande drivs runt om i landet. Här kan de patienter som behöver få metadon utskrivet för några veckors användning i taget. De som trots metadonbehandlingen fortsätter att använda heroin erbjuds istället heroinassisterad behandling (HAT). Där krävs dock dagliga besök på klinik med tillgång till sjukvårdspersonal.¹²

⁹ https://www.prevention.ch/files/publicimages/20240206_Bericht-Runder-Tisch-DE-final.pdf

¹⁰ <https://www.bag.admin.ch/bag/en/home/gesund-leben/sucht-und-gesundheit/cannabis.html>

¹¹ <https://www.alkoholochnarkotika.se/politik/de-prisas-for-banbrytande-narkotikapolitik/>

¹² <https://psychnews.psychiatryonline.org/doi/full/10.1176/appi.pn.2018.6b15>

Vägen fram till pilotprojekt

Precis som i många andra länder som gått i riktning mot – eller redan genomfört – en legalisering har vägen fram till dagens pilotprojekt varit en stegvis process under en längre tid.

Redan 2001 fick parlamentet i uppdrag att ta fram förslag på hur en avkriminalisering av personligt bruk och innehav kunde genomföras. Förslaget lades fram 2004, men röstades ner. Som ett svar på detta skapades kampanjen "Eidgenössische Volksinitiative für eine vernünftige Hanf-Politik mit wirksamem Jugendschutz" (översatt: Federalt folkligt initiativ för en förnuftig hampapolitik med ett effektivt skydd av minderåriga), med syfte att få igenom en konstitutionell ändring för att kunna genomföra en legalisering av cannabis.¹³ Initiativet ledde fram till en folkomröstning 2006, som fick stöd av vänsterorienterade och liberala politiker.

Efter ett antal år genomfördes 2012 en avkriminalisering, vilket innebar att böter inte gavs vid innehav eller överlåtelse på upp till 10 gram – däremot beslagtogs drogerna om de konsumerades. Att det inte fanns sanktioner om man hade cannabis på sig, men däremot om de användes blev ohållbart¹⁴ och sedan 2023 är cannabis undantaget och innehav på mindre än 10 gram får inte beslagas, så länge det inte är avsett för försäljning. Vid större mängd än 10 gram utdöms böter och från 4 kg är det 1–4 års fängelse på straffskalan.¹⁵ Att mindre mängder inte beslagas har lett till att både försäljare och användare ser till att de inte har mer än 9 gram på sig och istället upprättar ett litet "lager" i närheten där de kan fylla på efter hand.

Narkotikaanvändning är fortfarande förbjuden i Schweiz och cannabis räknas som en illegal drog om den har en THC-halt på 1,0 procent eller mer. Det är därmed legalt att sälja CBD-produkter med mindre än 1,0 procent THC-halt, så kallad "low-THC weed", i vanliga tobaksbutiker. Då en relativt hög halt av THC ändå är tillåten kan även legala produkter ge utslag vid drogtester, exempelvis vid trafikkontroller.¹⁶ Försäljningen är också en utmaning för polis och andra brottsbekämpande myndigheter, då en tillsyn kräver att de produkter som säljs måste testas för att se om de innehåller mer eller mindre THC än vad som är tillåtet att sälja.

I samband med avkriminaliseringen 2012 (som trädde i kraft 2013) gav flera kantonerna först klartecken för odling och användning för eget bruk av cannabis bland vuxna, men detta förbjöds av federala domstolar. 2016 uppgav ändå fyra städer – Bern, Basel, Genève och Zürich – att de såg över möjligheten att starta pilotprojekt med cannabisklubbar under fyra år, med ett begränsat antal användare. Detta avslogs av FOPH, då det saknade rättslig grund. Samma år undertecknade en majoritet av ledamöterna i parlamentet en motion om att ändra lagen, vilken avslogs av det nationella rådet. Trots det skickade det federala rådet vidare ett förslag om framtida studier kring cannabis till parlamentet.

¹³ <https://www.bk.admin.ch/ch/d/pore/vi/vis325t.html>

¹⁴ https://narkotikapolitisktcenter.se/wp-content/uploads/2020/02/PM_Decriminalization-in-Europe_sv.pdf

¹⁵ <https://www.ch.ch/en/health/medicines-and-narcotic-substances/cannabis/>

¹⁶ <https://www.ch.ch/en/health/medicines-and-narcotic-substances/cannabis/#when-are-you-allowed-to-use-cannabis>

2018 röstade parlamentet ned ett parlamentariskt initiativ från *the Green Party* om en reglering av odling, handel, rekreationellt bruk, insatser för att skydda unga samt beskattning av cannabis. Detta med rösterna 86 för och 104 mot. Organisationen *Legalize it* har dock drivit på för fler initiativ.

Lagändring möjliggör pilotprojekt

I september 2020 godkände det schweiziska parlamentet en förändring av lagen för narkotika och psykotropa ämnen (NarcA). Det betyder att det nu finns en rättslig grund för att genomföra vetenskapliga studier, där utvalda användare får köpa och använda cannabis genom hittills sju olika pilotprojekt. Några månader senare antogs nästa ändring av samma lag, då utdelning av cannabis för icke-medicinska ändamål godkändes inom pilotprojekten.

Odling, produktion, handel och konsumtion ska enligt den nya lagen eftersträva följande mål – vilka antagits utifrån de rekommendationer som kommit från *Federal Commission on Addiction Issues*:

- Ta hänsyn till de fyra pelarnas politik.
- Se till att berörda myndigheter kontrollerar produktion och handel för att skydda ungdomar och konsumenter i stort.
- Separera den medicinska och icke-medicinska marknaden.
- Kväva den illegala marknaden genom att ta bort förbudet.
- Införa skatt och reglera marknadsföring av cannabis.

Pilotprojekten sker i skilda kantoner, där försäljning och utformning av reglering ser olika ut i respektive kanton. Detta för att testa vilka metoder som skulle kunna användas för försäljning vid en eventuell legalisering. Syftet beskrivs på FOPH:s hemsida som: "The aim is to increase knowledge of the advantages and disadvantages of controlled access to cannabis, and to provide a sound scientific basis for possible decisions on the way the approach to cannabis is regulated."¹⁷

I anslutning till att beslutet om lagändring trädde i kraft 2021, tog en parlamentarisk kommission även beslut om att Schweiz ska utarbeta ett lagförslag för en legalisering av cannabis. Detta i syfte att bättre kunna skydda ungdomar och konsumenter. Lagförslaget ska tas fram av en subkommitté till *Social Security and Health Committee* och ska ta hänsyn till resultaten av pilotprojekten, erfarenheter från andra länder som legaliserat samt tidigare och pågående forskning.¹⁸ De som är för en legalisering har dock förlorat sin majoritet i första kammaren och frågan om legalisering är över lag inte prioriterad. Andra stora frågor är mer akuta för landet för tillfället.

Förslag på federal nivå

Den 14 februari 2025 föreslog Kommission für soziale Sicherheit und Gesundheit (schweiziska hälsokommissionen) (SGK-N) en ny lag som skulle tillåta en reglerad försäljning och konsumtion av cannabis för vuxna över 18 år. Kommissionen anser att en sådan legalisering av cannabis skulle förbättra folkhälsan och skydda unga människor bättre.¹⁹

¹⁷ <https://www.bag.admin.ch/bag/en/home/gesund-leben/sucht-und-gesundheit/cannabis/pilotprojekte.html>

¹⁸ <https://www.parlament.ch/en/ratsbetrieb/suche-curia-vista/geschaeft?AffairId=20200473>

¹⁹ <https://lenews.ch/2025/02/14/recreational-cannabis-could-soon-to-be-legalised-in-switzerland/>

Förslaget i hälsokommissionen antogs med rösterna 14 för, 9 emot och två nedlagda röster. De som motsatte sig förslaget uttryckte framförallt oro för att en legalisering skulle normalisera cannabisbruk bland unga.

Förslaget innebär att:

- Alla över 18 år som bor i Schweiz ska få rätt att odla, köpa, inneha och konsumera cannabis.
- Försäljning till minderåriga ska vara olaglig.
- Upp till tre plantor ska få odlas av enskilda individer för eget bruk.
- Kommersiell produktion ska vara tillåten men strängt reglerad.
- All cannabisförpackning ska vara neutral, utan varumärken samt ha hälsovarningar.
- Försäljning ska ske via ett statligt monopol, och cannabis får endast säljas via ett begränsat antal godkända försäljningsställen.
- Försäljningen får inte vara vinstdrivande, och alla inkomster ska gå till förebyggande arbete, skademinskande åtgärder och stöd för människor med beroende.

Kommissionen lyfte fram att fyra procent av befolkningen i åldern 15 till 64 år hade använt cannabis den senaste månaden och betonade att "cannabis är en samhällelig realitet" samt att "Majoriteten i kommissionen anser att den nuvarande situationen är otillfredsställande och att den förbudsinriktade strategin är ett misstag".

Förslaget är ett första steg i en längre process, där en faktisk lagtext måste tas fram och godkännas av båda kamrarna i parlamentet, och sannolikt även gå till folkomröstning.²⁰

Om den föreslagna lagen antas på federal nivå, skulle den gälla i hela landet. Men, kantonerna har en stor självbestämmanderätt och har möjlighet att införa strängare regler eller begränsningar baserat på den lokala situationen. Det innebär att kantoner kan välja att ha mer restriktiva bestämmelser kring försäljning och konsumtion av cannabis. En liknande situation finns vad gäller lagstiftning kring rökning som kan skilja sig åt mellan olika kantoner.²¹ Schweiz är också ett av få länder i Europa som inte ratificerat WHO:s ramavtal om tobak (FCTC).

Om lagen går igenom skulle det i praktiken innebära att:

- Cannabis blir lagligt för vuxna i hela Schweiz, men begränsat vad gäller försäljningsställen, odling, THC-halt, marknadsföring, etc.
- Kantonerna troligen kan troligen besluta om lokala begränsningar eller till och med införa tillfälliga förbud utifrån folkhälsa eller ordning.
- Det är också möjligt att vissa kantoner, som Zürich och Basel (som redan deltar i pilotprojekten), kommer att gå i bräschen med ett mer liberalt system, medan mer konservativa kantoner kanske avvaktar eller begränsar genomförandet av lagen.

²⁰ <https://www.ndtv.com/world-news/switzerland-considers-legalising-recreational-cannabis-7715029>

²¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Tobacco_legislation_in_Switzerland

För- och emot legalisering

De senaste åren har opinionen stärkts och en majoritet av befolkningen samt flera starka partier, både från den socialistiska sidan, de gröna och de nyliberala, står nu bakom en liberalisering av cannabis. Från civilsamhället är några av beroende- och brukarorganisationerna starka röster för – liksom de var i frågan om heroinförskrivning på 1990-talet. Mantrat är ett ökat fokus på skademinimering.

Även *Federal Commission for Addiction and Non-Communicable Disease Prevention*, CFANT, är för en laglig tillgång till cannabisprodukter för vuxna, då de menar att dagens förbud ändå inte hindrar konsumtion, att den illegala marknaden blomstrar och att man inte kan garantera säkerheten för de produkter som finns på marknaden idag. CFANT vill därmed häva förbudet och införa en strikt reglerad försäljning.²²

Samtidigt är det största partiet i Schweiz, Schweiziska folkpartiet (SVP), emot en legalisering på federal nivå och politikern Céline Amaudruz menade att hon kommer att "fortsätta kämpa till slutet, eftersom förslaget innebär att man bagatelliserar drogens faror".²³

Emot en legalisering är även organisationen *Youth against drugs*, som har en konservativ värdegrund, samt *Blue Cross Switzerland* – utifrån att de vill skydda ungas hälsa. Blue Cross är dock inte emot pilotförsöken och pågående studier, även om de har synpunkter och oro kring delar av försökens upplägg.

Pilotprojekten har stöd från FOPH och de flesta av landets myndigheter – men på kantonnivå är alla inte för. Basel-grenen av det högerorienterade *Swiss People's Party* stöder användningen av cannabis av medicinska skäl men avvisar helt och hållet pilotprojekten kring rekreativ användning och menar att "It is not the state's responsibility to promote illegal narcotics as part of controversial projects at the taxpayer's expense". Även i Bern motsatte man sig pilotprojektet SCRIPT, som nu ändå genomförs i kantonen av liknande skäl.

En studie som genomfördes av just universitetet i Bern visar att det skett en kraftig ökning av antalet psykiatriska inläggningar på sjukhusen relaterat till just cannabis. De flesta fall fanns bland ungdomar och unga vuxna och det har skett en större ökning hos män än hos kvinnor. Dock ses pilotprojekten av dem som är för dem som ett svar på just detta – då man menar att projekten syftar till att förebygga riskfyllda konsumtionsvanor, upptäcka problematisk användning tidigt och minska skadorna.²⁴

Så varför genomförs projekten?

Konsumtionen av cannabis i Schweiz är, trots förbudet, omfattande och utgör enligt FOPH en stor illegal marknad. Då den narkotika som säljs idag inte är testad ser man det även som en fråga om människors säkerhet. Det vill säga att risken finns att de produkter som säljs inte har det innehåll det

²² <https://www.admin.ch/gov/fr/accueil/documentation/communiqués.msg-id-92004.html>

²³ <https://www.ndtv.com/world-news/switzerland-considers-legalising-recreational-cannabis-7715029>

²⁴ <https://www.swissinfo.ch/eng/sci-tech/high-times-in-basel-swiss-city-experiments-with-recreational-cannabis/48928032>

uppgär. Den illegala marknaden och säkerheten för användarna är därmed de två främsta skälen till att Schweiz vill studera om och hur en legaliserad marknad skulle kunna utformas.²⁵

Tanken med försöken i Schweiz är att bättre kunna följa upp sociala- och hälsoeffekter på en individuell nivå. Detta till skillnad från studier i länder eller delstater som legaliserat cannabis för en hel befolkning – och där det går att följa utvecklingen på samhällsnivå av exempelvis den illegala och legala marknaden, men är svårare att studera förändringar på individnivå, eftersom datan måste aggregeras på delstats- eller landsnivå.²⁶

Pilotprojekten får pågå under 10 år och lagstiftningen ger möjlighet att testa olika strategier för reglering av cannabisanvändning hos vuxna. Det handlar därmed inte om medicinskt bruk, utan försöken är inriktade på så kallad rekreationell användning och ska ge ett vetenskapligt underlag för beslut om en eventuell cannabisreglering för den vuxna befolkningen. Totalt är det tänkt att drygt 17 500 personer ska delta i projekten, varav omkring 900 utgör en kontrollgrupp, som är cannabisanvändare men som – i alla fall under det första halvåret – inte får köpa cannabis genom de försäljningsställen som ingår i projekten. Det har dock visat sig vara svårt i flera projekt att få med önskat antal deltagare. Att pilotprojekten är utformade på olika sätt ger förstås möjlighet att jämföra utfallet av olika modeller och de första resultaten förväntas publiceras under 2024.

Ansvariga för projekten ska årligen informera om hur projekten fortlöper till FOPH, som även har i uppdrag att informera allmänheten om utvecklingen i respektive projekt.

Till dags dato (maj 2024) har följande sju pilotprojekt godkänts:

ZüriCan

Mars 2023-oktober 2026. Försäljningen påbörjades i augusti 2023.

Pilotprojektet genomförs i Zürich och försäljning sker på 10 apotek samt 10 så kallade "social clubs". Även via "Droginformationszentrum" i Zürich. Från början såldes fem olika produkter, men det utökades till nio i december 2023. Det finns utrymme för 2100 deltagare och projektet följs upp genom observationsstudier. Det är Zürich stad som finansierar projektet.²⁷

Inom studien kommer man att följa om och i så fall hur olika former av försäljningsställen påverkar deltagarnas hälsa. Varje försäljningsställe kommer att ta emot 50-150 deltagare och tanken är att den personal som finns på plats, och som fått utbildning, ska kunna utveckla en personlig relation med köparna och därmed kunna ge dem råd kopplat till deras cannabis konsumtion.²⁸

²⁵ <https://www.bag.admin.ch/bag/en/home/gesund-leben/sucht-und-gesundheit/cannabis/pilotprojekte/bewilligte-pilotversuche.html>

²⁶ <https://classic.clinicaltrials.gov/ct2/show/NCT06120855>

²⁷ <https://www.bag.admin.ch/bag/en/home/gesund-leben/sucht-und-gesundheit/cannabis/pilotprojekte/bewilligte-pilotversuche/zueri-can.html>

²⁸ <https://www.swissinfo.ch/eng/business/swiss-cities-test-controlled-cannabis-distribution/48673280?view=canonical>

I en intervju beskriver en av deltagarna, Markus, att "I like to smoke, but I don't like the part where you have to go and find it and you're not sure of the price or quality. That was my main reason for signing up for the study." Genom att delta hoppas han också att han ska bidra till att "improve the image of weed smokers".²⁹

Delstudie

I mars 2024 kom den första studien kring projektet där 1928 personer hittills deltagit. Med stöd av cannabisföretaget Cannavigia har programvara för att spåra försäljning och konsumtionstrender i samtliga pilotprojekt tagits fram i samarbete med FOPH. Uppföljningen visar att det skett 16 500 försäljningar av totalt 140 kilo cannabis, fördelade i påsar om 5 gram vardera.

Studien av deltagarna visar att omkring 80 procent av dem är män och att medelåldern ligger på 35 år. En fjärdedel hade någon form av problematik kopplat till sin cannabisanvändning innan de påbörjade sitt deltagande. 60 procent använde cannabis fyra gånger i veckan eller mer, vilket visar att projektet attraherar dem med en hög konsumtion. I studien kommenteras detta med att "Regulated distribution of cannabis can create a framework that promotes lower-risk cannabis consumption. In particular, cannabis users who have problematic consumption have easier access to advice and treatment services." (...) "... The sales staff at the reference points have been specially trained to provide advice and prevention so that individual, targeted advice is possible. Since study participants always buy their study cannabis from the same source, a closer relationship of trust can develop over time, in which problematic developments can also be identified and discussed."³⁰

WeedCare

Juli 2023 - 2025. Försäljning påbörjades januari 2024.

I kantonen Basel-Stadt sker försäljning av cannabis på utvalda apotek i Basel. Bakom projektet står universitetet samt hälsodepartementet i Basel, vilka även finansierar projektet. Försöket har ett mindre antal deltagare och studien genomförs både genom observationer samt en randomiserad studie, för att undvika placeboeffekter. 378 personer ingår i studien, varav hälften utgör en kontrollgrupp och den andra hälften får möjlighet att köpa cannabis lagligt. Omkring 80 procent av deltagarna är män och åldersspannet är 18-76 år.³¹

Studien ska framförallt utvärdera effekterna av tillgång till laglig cannabis vad gäller användning, fysisk och psykisk hälsa samt användning av andra substanser. Studien har inletts med en baslinjestudie³² av målgruppen för att kartlägga konsumtionsmönster och framförallt förekomsten av depression, ångest, ADHD och psykoser och om dessa kan kopplas till frekvent

²⁹ <https://www.swissinfo.ch/eng/sci-tech/high-times-in-basel-swiss-city-experiments-with-recreational-cannabis/48928032>

³⁰ <https://hightimes.com/news/switzerland-shares-first-data-on-zurican-adult-use-cannabis-pilot-study/>

³¹ <https://www.weedcare-basel.ch/>

³² https://www.researchgate.net/profile/Maximilian-Meyer-11/publication/380782772_Cannabis_use_and_its_association_with_psychopathological_symptoms_in_a_Swiss_adult_population_a_cross-sectional_analysis/links/664e0ea70b0d2845744f4f54/Cannabis-use-and-its-association-with-psychopathological-symptoms-in-a-Swiss-adult-population-a-cross-sectional-analysis.pdf

cannabisanvändning. Resultaten publicerades i maj 2024 och visar på en korrelation mellan ADHD och depressiva symtom och en ökad användning av cannabis, vilket kan tyda på att cannabis används som självmedicinering. Studien framhåller också behovet av longitudinella studier för att få bättre kunskap om cannabisanvändning och psykisk hälsa.

Innan projektperioden påbörjades genomfördes även två andra studier. Dels en utvärdering av hur stor viljan är hos cannabisanvändare att delta i ett pilotförsök, dels en undersökning av olika cannabisprodukter som finns på marknaden och prisnivån på desamma. Den sistnämnda genomfördes med syfte att kunna välja ut vilka produkter som skulle inkluderas i projektet och var priserna skulle ligga för att hålla ungefär samma nivå som liknande illegala produkter.

Vad gäller den förstnämnda studien så utfördes den genom en onlineundersökning bland drygt 3100 schweizare som använt cannabis under de senaste 30 dagarna. Omkring 80 procent av de svarande var män och medelåldern var 30 år. Resultatet visade att nästan 90 procent kunde tänka sig att delta i projektet och köpa sin cannabis lagligt om det fanns fem olika nivåer av THC-halt. Om endast nivån 12 procent THC var tillgänglig – vilket utgjorde ett svarsalternativ i studien – var endast 54 procent intresserade av att delta. Studien visade också att få skulle vara villiga att utlämna sina personuppgifter i samband med köp.³³

Genomförande

700 personer registrerade sig via pilotprojektets hemsida hösten 2022 och 378 personer valdes ut att delta. Av dem hoppade 40 personer av i ett tidigt stadium, varav 25 personer för att de inte fyllt i sina uppgifter på ett korrekt sätt.

Den cannabis som säljs inom projektet produceras av Pure Holding AG och ska vara fri från bekämpningsmedel, syntetiska cannabinoider och ha en säkrad nivå av THC och CBD deklarerat på förpackningen. I studien ingår sex olika cannabisprodukter i form av torkade blommor och hasch i varierande styrkor – med produktnamn som "Purple Gas", "Lemon tart" och "Diesel Pollen". THC-halten är 20 procent. Den som deltar i studien kan köpa förpackningar på 5 gram, men max två förpackningar per gång eftersom gällande lagstiftning förbjuder innehav på mer än 10 gram. Priserna kommer att anpassas utifrån förändringar av priserna på den illegala marknaden. Cannabisen får endast användas privat och inte i offentliga miljöer.

Under de 2,5 år som studien pågår får deltagarna svara på frågor var sjätte månad för att dela sina erfarenheter ge svar på hur cannabisanvändningen inverkar på deras psykiska och fysiska hälsa, med fokus på frågor som depression, ångest, problem med uppmärksamhet/hyperaktivitetsstörning, psykoser och allmän livskvalitet – men även hur nöjda de är med försäljning och produkter.³⁴

Första resultaten

Under projektets första sex månader genomfördes en randomiserad studie, där hälften av deltagarna fick möjlighet att köpa laglig cannabis och hälften fortsatte att köpa sin cannabis illegalt. Efter det första halvåret fick alla deltagare köpa via de utvalda apoteken och studien övergick då till en observationsstudie.

³³ <https://karger.com/ear/article-pdf/29/3/213/3975354/000530194.pdf>

³⁴ <https://www.swissinfo.ch/eng/sci-tech/high-times-in-basel-swiss-city-experiments-with-recreational-cannabis/48928032>

Våren 2024 kom den första delstudien, vilken visar att drygt 8000 köp genomförts med en total försäljning av 41 kilo cannabis. Den genomsnittliga konsumtionen har legat på ca 1,2 gram per konsumtionsdag i genomsnitt 20 dagar per månad. En hög andel (94 procent) av deltagarna har varit nöjda med apoteken som försäljningsställen, däremot är inte lika många nöjda med sortimentet och kvalitén. 70 procent saknade ätbara produkter och en stor andel önskade även THC-oljor och behållare till vejping. Var tredje användare var missnöjd med kvalitén och var femte ville ha en högre THC-halt än de 20 procent som erbjöds. Sammantaget valde därför omkring hälften av deltagarna att fortsätta att köpa cannabisprodukter illegalt, utöver den cannabis de kunde köpa legalt.

Regine Steinauer, ansvarig chef för *Addiction Department* kommenterar resultatet med att "the interim results do not yet allow any conclusive findings. However, it seems to be becoming clear that the product range must be geared more towards the needs of consumers in order to have an impact on the black market in the future."³⁵

Studierna av pilotprojektet ska pågå till juli 2025 och därefter kommer en slutrapport att publiceras som, tillsammans med resultaten från övriga pilotprojekt, ska ligga till grund för en diskussion om landets framtida cannabispolitik.³⁶

La Cannabinothèque

Juni 2023 - juni 2027.

I Vernier i Genève genomförs ett pilotprojekt genom ChanGE – som startades 2022 och som består av representanter från myndigheter och specialister inom hälsa, beroendefrågor, förebyggande och socialt arbete samt säkerhet och kommunikation. Det är även ChanGE som finansierar projektets genomförande.

Projektet samlar 1080 deltagare och utfallet ska studeras genom observationer. Försäljningen sker via ett försäljningsställe med namnet "Cannabinotheque" och syftet är att se om en reglerad försäljning kan bidra till en minskning av sociala och hälsoproblem kopplade till droganvändning.³⁷

Grashaus Projects

November 2023-november 2028. Försäljningen startade i december 2023.

Här skapas försäljningsställen i Liestal och Allschwil, i kantonen Basel-Landschaft, med utbildad personal och – som de själva beskriver det – försäljning av högkvalitativt, ekologiskt odlad cannabis. Detta med syfte att reducera risken för skador samt minska den illegala marknaden och därmed

³⁵ <https://businessofcannabis.com/swiss-citizens-with-access-to-legal-adult-use-cannabis-soon-to-top-15000-as-innaugural-trial-publishes-interim-results/>

³⁶ <https://www.bs.ch/nm/2024-erste-zwischenergebnisse-der-cannabisstudie-weed-care-gd.html>

³⁷ <https://changeeneve.ch/>

förbättra både den fysiska och psykiska hälsan för cannabisanvändare och livskvalitén i stort. Tanken är även att kunna ge stöd till riskanvändare.

Ansvarig aktör är det schweiziska institutet för forskning kring hälsa och beroende. Projektet inkluderar 3950 deltagare och projektet finansieras av det tyska cannabisbolaget Sanity Group, som är ett av de ledande cannabisföretagen i Europa.

På försäljningsställena kommer man att kunna köpa en rad olika cannabisprodukter, som blommor, extrakt, hasch, ätbara produkter och vätskor för vejpning.

Pilotprojektet följs genom observationsstudier, det vill säga deltagarnas handlingar och beteenden observeras utan påverkan från den som utför studien. Urvalet av deltagare görs genom medicinska tester och enkätfrågor. Den som blir antagen får ett kort, med vilket de kan köpa cannabis lagligt genom de försäljningsställena som ingår i projektet. Deltagarna följs upp var tredje till sjätte månad, då de genomgår undersökningar kopplat till fysisk och psykisk hälsa.³⁸

Cann-L

Juli 2023-juli 2027. Försäljningen startade i december 2023.

I Lausanne, i Vaud kanton, testas en modell för försäljning på ideell basis, med Quebec i Kanada som förlaga. Ansvariga för projektet är staden Lausanne och Addition Suisse, ett nationellt kompetenscentrum för förebyggande insatser och beroendeforskning.

På hemsidan för projektet är budskapet: Det ansvarsfulla alternativet till illegal cannabis. Modellen beskrivs som folkhälsoinriktad och ett alternativ till en liberal marknad – men samtidigt konkurrenskraftig.

Projektet ska samla omkring 1600 deltagare, vilket anses vara en tillräckligt stor grupp för att även ge effekt på den illegala marknaden. Att försäljningen sker genom en ideell organisation är ett sätt att försöka eliminera vinstdrivande intressen och nyttja mötet med dem som köper för att ge råd och stöd kring hälsa och sociala frågor.

Fokus för studien är frågan om deltagarna kommer att ändra sin cannabisanvändning och relaterat riskbeteende? Utöver det tittar man även på förändringar i deltagarnas hälsa och effekter på den illegala marknaden. Deltagarna fick i starten av projektet fylla i ett formulär, som fungerar som baslinje, och de får sedan svara på ett antal frågor var sjätte månad under projektets gång.³⁹

Försäljningen startade december 2023 och personer som velat testa har fått anmäla sitt intresse. Försöket har fördröjts något och samtliga deltagarplatser har ännu inte fyllts. Vid anmälan får man uppge om man är över 18 år, bosatt i Lausanne, redan använder cannabis minst en gång per månad och inte är gravid eller ammar – vilket är kriterier för att få delta. Inom projektet erbjuds påsar med torkade blommor som har en THC-halt på 5-15 procent och kostar ca 120 kr/gram.

³⁸ <https://grashausprojects.ch>

³⁹ <https://cann-l.ch/>

Frank Zobel, biträdande direktör på Addition Suisse och kontaktperson för projektet säger:
"Regulation of cannabis is coming – there is a real wave in many countries around the world. (...) Some places, like California and Colorado, have chosen a commercial model. We believe, however, that this model, which is the one used for tobacco and alcohol, could prove dangerous. We think that a scheme where no one makes a profit is more appropriate, where those running it can decide what products to offer and train the sales staff properly. We've opted for ideas that put the protection of public health at the centre."⁴⁰

Pilotprojektet följs genom observationsstudier, det vill säga deltagarnas handlingar och beteenden observeras utan påverkan från den som utför studien.

SCRIPT

Okt 2023-april 2026. Försäljningen startade april 2024.

Det här är ett pilotprojekt i Bern, Bienne och Lucerne, med syfte att utvärdera vilken effekt en reglerad försäljning av cannabis på apotek, i kombination med rådgivningstjänster, kan ha på konsumtionen, men även sociala- och hälsoeffekter.⁴¹ Bland annat kommer man att studera effekten av olika typer av cannabisprodukter, exempelvis när någon övergår från att röka cannabis till att inta cannabis på andra sätt. Projektet finansieras av *Swiss National Science Foundation*, *Tobacco Control Fund* samt de kommuner som deltar.

Utfallet kommer att studeras genom randomiserade studier, för att undvika placeboeffekter. Gruppen består dels av personer som får möjlighet att köpa laglig cannabis och dels en kontrollgrupp på lika många personer. Deltagarna fördelas slumpmässigt i en av de två grupperna och följs upp under 6 månader. Efter 6 månader får alla deltagare möjlighet att köpa legal cannabis och studierna av gruppen fortsätter sedan i ytterligare 18 månader.

Deltagarna kan välja mellan olika cannabissorter och produkter och kommer att uppmuntras att övergå från att röka cannabis till vejpning eller ätbara produkter. Samtidigt ska apotekarna erbjuda vidare stöd till vid problematisk konsumtion av både cannabis, alkohol eller annat substansmissbruk.⁴²

Projektet är igång sedan början av april 2024 och deltagarna i Bern kan köpa cannabis på fem utvalda apotek. Ett antal produkter har tagits fram för försäljning. Produkterna har neutrala förpackningar och utbildad personal ska ge råd om användning. Omkring 900 personer anmälde sitt intresse att delta, varav 700 valts ut för försöket. 80 procent av dem är män.⁴³

⁴⁰ <https://www.swissinfo.ch/eng/business/swiss-cities-test-controlled-cannabis-distribution/48673280>

⁴¹ <https://www.script-studie.ch/>

⁴² <https://classic.clinicaltrials.gov/ct2/show/NCT06120855>

⁴³ https://www.bern.ch/mediencenter/medienmitteilungen/aktuell_ptk/berner-cannabis-studie-startet-mit-reguliertem-verkauf

Samtidigt startar registreringen av deltagare i Lucerne, där 250 personer kommer att få möjlighet att delta.

Intressant att notera är att regeringsrådet i kantonen Bern avstyrkte ansökan om pilotprojektet SCRIPT och att de, i sitt svar till den federala regeringen, konstaterade att det redan finns tillräckligt med studier och underlag för att ta beslut om Schweiz ska legalisera cannabis eller inte. De beskriver hur de negativa effekterna av cannabiskonsumtion varit välkända i många år och att de signaler som pilotprojektet sänder, särskilt till unga, är "äusserst ungünstig" (extremt ogynnsamma). De lyfter även att utmaningarna inom den psykiatriska vården redan är stora och att en ökad cannabiskonsumtion kommer att leda till ytterligare påfrestningar på sjukvården.⁴⁴

Cannabis research Zürich

Maj 2024-2029

Kantonen Zürich initierade våren 2024 Schweiz sjunde och hittills största pilotprojekt med möjlighet för 7 500 personer att delta. Med stöd av universitetet i Zürich och *ETH Zürich* ska man under fem år följa utvecklingen av cannabiskonsumtionen i regionen. Budgeten för studien på 1,5 miljoner schweizerfranc (ca 17,5 miljoner SEK) baseras helt på donationer, vilket visar att det finns ett växande intresse för frågan och för investeringar i cannabis och cannabisforskning i Schweiz. Studien av projektet kommer att utgå från följande frågor:

- Vilka effekter har legal cannabis på olika sociala och ekonomiska faktorer?
- Vad är de underliggande mekanismerna för att förklara dess eventuella effekter?
- Kan möjliga negativa effekter av legaliseringen minska genom tillgängligheten av frivilliga program för att reglera cannabisanvändning?

Målet med studien är att bidra till diskussionen om cannabisreglering. Fokus ligger på att studera vilka sociala och ekonomiska konsekvenser som följer av deltagarnas cannabiskonsumtion och möjliga samband mellan laglig tillgång till cannabis och hälsa. Omvänt kommer man även att undersöka om en ökad tillgänglighet kan leda till ökad konsumtion och negativa effekter av en sådan.

Precis som i projektet WeedCare kommer man att genomföra en randomiserad studie, där två tredjedelar av deltagarna kommer att ha tillgång till legal cannabis, för att kunna genomföra jämförelser med den kontrollgrupp som fortsätter att köpa cannabis illegalt.

Försäljningen sker genom specialiserade butiker och apotek och intresset för projektet har varit stort, med flera tusen personer på väntelista för att delta. Sekretess gentemot andra myndigheter utlovas, till exempel försäkras att inge information delas med motsvarande myndighet till Trafikverket.⁴⁵

⁴⁴ <https://www.be.ch/de/start/dienstleistungen/medien/medienmitteilungen.html?newsID=84e437bf-02f8-4c21-88f4-43f0ec92af19>

⁴⁵ <https://www.srf.ch/news/schweiz/studie-gestartet-im-kanton-zuerich-startet-groesste-schweizer-cannabis-studie>) (<https://www.bag.admin.ch/bag/en/home/gesund-leben/sucht-und-gesundheit/cannabis/pilotprojekte/bewilligte-pilotversuche/cannabis-research.html>)

Schweiz lyfts av den europeiska cannabisindustrin

Som en följd av pilotprojekten har cannabisindustrin hållit en rad konferenser i Schweiz. Några aktuella exempel är *Business of Cannabis*, som i maj 2024 samlade en rad ledare från läkemedels- och cannabisindustrin samt investerare och även politiker inom folkhälsoområdet i Zürich. I maj genomfördes även den internationella hampamässan *CannaTrade* med 150 utställare från hela världen och med fokus på Schweiz pilotprojekt och de tyska odlingsföreningarna. Även *Zürich Executive Summit* har genomförts för att diskutera kopplingarna mellan cannabis- och läkemedelsindustrin. På plats finns ledande företag inom de två branscherna och det utlovas tid för deltagarna att mingla tillsammans för att skapa nya partnerskap och samarbeten.⁴⁶

Initiativ för folkomröstning av legalisering

En grupp medborgare har lanserat ett initiativ – "Legalisering av cannabis: möjligheter för ekonomi, hälsa och jämlikhet" – för att få till en folkomröstning med syfte att inkludera en ny artikel om legalisering av cannabis i Schweiz federala konstitution, det vill säga i landets grundlag.

Den föreslagna artikeln skulle legalisera odling, innehav och personlig användning av cannabis för vuxna schweiziska medborgare. Förslaget är att tillåta odling av upp till 50 cannabisplantor per person samt legalisera kommersiell odling och försäljning av cannabis – där företagen skulle ha licens och följa ett uppsatt regelverk för hanteringen. De vill också att det ska vara tillåtet att importera cannabisfrön och sticklingar. Enligt förslaget vill man använda skatteintäkter från försäljningen för att finansiera utbildning, förebyggande insatser och information kring droger samt större kampanjer om drogrelaterade risker.

De som sänt in initiativet har nu tid på sig fram till den 30 oktober 2025 för att samla in de 100 000 underskrifter som behövs för en folkomröstning på nationell nivå. I Schweiz kan ett folkligt initiativ ändra den federala konstitutionen, men för det krävs både en majoritet i folkomröstningen och att en majoriteten av kantonerna står bakom förslaget.

Lagstiftning kring medicinsk cannabis

Användning av cannabis i medicinskt syfte har legaliserats i omgångar. 1975 blev det lagligt under statlig kontroll och från och med den 1 augusti 2022 ändrades den schweiziska federala narkotikalagen för att tillåta att cannabis kan odlas, bearbetas, handlas med eller importeras för medicinska ändamål.⁴⁷

För att handla med cannabis i Schweiz måste man ha en licens från behöriga myndigheter för att säkerställa att schweizisk narkotikalag efterlevs. Användning av cannabis som endast innehåller

⁴⁶ https://businessofcannabis.com/zurich-executive-summit-unveiling-the-future-of-cannabis-pharmaceutical-collaboration/?utm_medium=email&_hsenc=p2ANqtz--56qqbKCQoJURnP4_APAjooTzXyPNRbucHopPNo6lfRYFEUV5ScpiypkZpiC-16JD6LGC5xVCgP0UZBygiHjJ6BkH6vxetyFw6dTvlS4EOAc0ZFYM&_hsmi=87807923&utm_content=87807923&utm_source=hs_email

⁴⁷ <https://www.forbes.com/sites/dariosabaghi/2022/07/27/switzerland-fully-legalizes-medical-cannabis-and-allows-export/?sh=d626b2264b0c>

cannabidiol (CBD) eller tetrahydrocannabinol (THC) med ett genomsnittligt totalinnehåll på mindre än 1,0 procent kräver inte tillstånd, då det inte omfattas av narkotikalagen.

För cannabisprodukter som används som läkemedel krävs tillstånd för marknadsföring. Produkten måste vara kliniskt testad för effektivitet, kvalitet och säkerhet. I Schweiz finns det för närvarande bara två godkända läkemedel som innehåller cannabis. Även farmaceuter är behöriga att bereda cannabis för terapeutiska ändamål. Det är preparat baserade på torkade blommor eller extrakt och som kräver ett läkarrecept som utfärdas av en läkare som personligen ska ha undersökt patienten.

Generellt är reklam för cannabis förbjudet. Detta gäller dock inte yrkesmässig reklam för cannabisläkemedel som har fått godkännande att marknadsföras. Däremot är reklam till allmänheten tillåten för CBD-baserade läkemedel.⁴⁸

Datasystem för kontroll och uppföljning

För att säkerställa genomförandet och transparensen av pilotprojekten har man utvecklat ett slags spårningssystem i samarbete med cannabisföretaget Cannavigia. En programvara som ska kunna spåra cannabisprodukter, dokumentera distribution av produkter och underlätta studier och uppföljning. Tanken är att producenter ska kunna använda den för att övervaka odling och leveranskedja – och att försäljningsställen och projektansvariga ska kunna registrera deltagare, följa försäljningen och se till att endast registrerade personer kan köpa produkterna. Ett system som man tänker ska kunna användas även vid en eventuell legalisering. Man lyfter också fram att systemet ska ge relevant information till de rapporter som Schweiz ska lämna in till INCB, FN:s narkotikakontrollstyrelse.⁴⁹

Cannavigias operativa chef, Philipp Hagenbach, uttalade sig om sina förväntningar på pilotprojekten i samband med att den första delstudien av ZüriCan publicerades i mars 2024 – och den nya studien i Zürich lanserades: "Regulation can reduce illicit cannabis trade, ensure product safety and quality, and generate tax revenue."

"Socially, it can contribute to reduced crime rates associated with the illegal market and improve public health through controlled access and education around safe consumption practices."

"Economically, creating a legal market can stimulate job creation and provide new revenue streams for public services. The ongoing pilot studies, including the one in Canton Zürich focusing on these impacts, will offer empirical data to validate these expectations."⁵⁰

⁴⁸ <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-a-legal-roadmap-to-cannabis/switzerland>

⁴⁹ https://cannareporter.eu/en/2023/02/01/Switzerland-starts-legal-cannabis-sales-with-transparency-focused-tracking-software/?fbclid=IwAR30tGi-UHHjCyNISEydnU02n2GdpQ7CQQVKe3HvJu_ZePe-AJcSZ3Y4j64

⁵⁰ <https://www.forbes.com/sites/sarahsinclair/2024/03/24/first-data-from-swiss-adult-use-cannabis-pilot-indicates-high-demand/?sh=74956bb96db7>

Och diskussionen om kokainet?

I november 2023 var FOPH värd för ett första rundabordssamtal om kokain. Ett 60-tal representanter från städer och specialistorganisationer deltog i diskussionen och syftet med evenemanget var att dela erfarenheter och exempel på god praxis.

Bakgrunden är att landet har problem med öppna drogsccener och ser en ökning av kokainanvändningen. Diskussionen har därmed rört hur man kan arbeta för att stärka sina "fyra pelare" men det har även diskuterats pilotprojekt för distribution av kokain. Man konstaterar att det i princip skulle finnas rättslig grund för läkare att distribuera kokain till människor i beroende, men att det kräver godkännande på kantonal nivå. Samtidigt skriver man att det inte finns tillräckliga medicinska studier internationellt vad gäller effektivitet och säkerhet och att det inte heller finns något annat land som ger godkännande för kokain till människor med beroende. För att ta fram läkemedel med kokain som aktiv substans krävs även ett godkännande av Swissmedic.⁵¹

I början av juni 2024 godkände dock parlamentet en motion från *Alternative Left party*⁵² som uppmanade staden att genomföra ett pilotförsök med kontrollerad kokainförsäljning. Detta mot bakgrund av att partiet menar att den nuvarande politiken slår mot användarna och de "små försäljarna" – samtidigt som de stora narkotikahandlarna går fria. Beslutet i parlamentet är avsett att skicka en signal till regeringen och till andra städer att överväga idén med legal försäljning av kokain.

Franz Zobel, biträdande direktör på Addiction Switzerland, menar att man behöver hantera kokainmarknaden. "A lot of it circulates throughout Europe. The costs are low, the purity is high: it's a thriving market. And there are people who consume a lot of it." (...) "Our position (Addiction Switzerland) is that it is an excellent question, to which we do not yet have an answer. There definitely is a problem and something has to be done. We must think it through carefully, as we did with the heroin question many years ago."⁵³

Sammanfattning

Schweiz har i grunden en liberal syn som utgår från att individen själv bestämmer om hen vill utsätta sig för risker och eventuella skador – och det gäller även synen på cannabis och andra substanser. De menar även i ett globalt perspektiv att de gick före och hade mod att våga införa heroinförskrivningen på 1990-talet och att de nu fortsätter på samma väg.

Samtidigt beskriver de själva att de har stora problem kopplat till narkotikaanvändning och långt ifrån tillräckliga resurser för att kunna ge det stöd och behandling som behövs. Därmed kan de idag inte möta det behov som kan uppkomma om konsumtionen skulle öka och med den ökade skador och beroende.

Frågan är också hur FN och EU ser på de pilotprojekt som enligt schweiziska myndigheter ska ses falla under vetenskapliga ändamål – trots att syftet är att hitta former för en legalisering för rekreationellt bruk.

⁵¹ https://www.prevention.ch/files/publicimages/20240206_Bericht-Runder-Tisch-DE-final.pdf

⁵² https://ris.bern.ch/Geschaefte.aspx?obj_guid=b3ff34b3287e477299a7a120fd664681

⁵³ <https://www.swissinfo.ch/eng/business/swiss-cities-test-controlled-cannabis-distribution/48673280>